

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Кафедра теорії, історії та філософії права

ЗАТВЕРДЖУЮ

Перший проректор НАВС
полковник поліції

Станіслав ГУСАРЄВ

2024

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Статус дисципліни: вибіркова

Рівень вищої освіти: другий (магістерський)

Ступінь вищої освіти: магістр

Галузь знань: 28 «Публічне управління та адміністрування»

Спеціальність: 281 «Публічне управління та адміністрування»

Освітньо-професійна програма: Публічне управління та адміністрування

Форми здобуття вищої освіти: заочна, дистанційна

Мова навчання: українська

Форма підсумкового контролю: залік

Київ – 2024

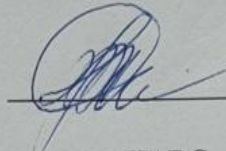
Розробники програми:

Віталій КРАВЕЦЬ, професор кафедри, кандидат юридичних наук, доцент;
Роман МИХАЙЛЕНКО, доцент кафедри, кандидат філософських наук,
 доцент;

Олександр НОСЕНКО, доцент кафедри, кандидат філософських наук

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри теорії, історії та філософії
 права Національної академії внутрішніх справ
 від 05 вересня 2024 року, протокол № 2

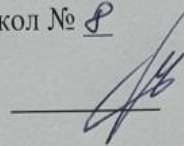
Завідувач кафедри теорії,
 історії та філософії права

Максим ПЕНДЮРА

Схвалено науково-методичною радою НАВС
 «20» 09 2024 року, протокол № 8

Голова науково-методичної ради

Станіслав ГУСАРІВ

Результати перегляду робочої програми навчальної дисципліни
 Робоча програма переглянута на 20__/20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток __).
 протокол засідання кафедри протокол науково-методичної ради
 від __. __ 202__ . від __. __ 202__ .

Завідувач кафедри

Голова НМР

 (Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

 (Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Робоча програма переглянута на 20__/20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток __).
 протокол засідання кафедри протокол науково-методичної ради
 від __. __ 202__ . від __. __ 202__ .

Завідувач кафедри

Голова НМР

 (Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

 (Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Робоча програма переглянута на 20__/20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток __).
 протокол засідання кафедри протокол науково-методичної ради
 від __. __ 202__ . від __. __ 202__ .

Завідувач кафедри

Голова НМР

 (Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

 (Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

1. Загальні відомості про навчальну дисципліну

Предметом вивчення навчальної дисципліни є моральна свідомість особи, моральний вимір професійної діяльності органів виконавчої влади й місцевого самоврядування, моральні відносини у професійній діяльності.

Метою викладання навчальної дисципліни є ознайомлення здобувачів вищої освіти з конститутивною моделлю та основними категоріями професійної етики, моральним змістом професійної діяльності, службовим етикетом і формами ділового спілкування, а також розвиток їх морально-етичної культури, формування гуманістичного ставлення до професійної діяльності.

Завданнями вивчення навчальної дисципліни є формування у здобувачів вищої освіти почуття професійного і громадянського обов'язку, гуманності, толерантності, поважного ставлення до закону, чесності, патріотизму та інших моральних якостей, необхідних професіоналам при виконанні службових завдань; ознайомлення з теоретичними основами професійної етики; вивчення і систематизація основних етичних категорій; ознайомлення з особливостями прояву морального чинника у професійній діяльності; вивчення проблеми морального вибору і моральних конфліктів у професійній діяльності; формування навичок і знань ділового спілкування і службового етикету; набуття здатності орієнтуватися в основних напрямках і течіях сучасної етики, їх безпосереднього відтворення у духовному світі людини.

Конкретні завдання навчальної дисципліни:

- засвоєння філософсько-методологічного змісту категоріально-понятійного апарату навчальної дисципліни з метою його застосування в практичній діяльності;
- ознайомлення з основними напрямками і течіями сучасної етики, їх безпосереднього відтворення у духовному світі людини;
- вивчення вимог основних нормативно-правових актів у сфері професійної етики;
- дотримання основ службового етикету і форми ділового спілкування.

Пререквізити: філософія управління, психологія управління, мовленнєва культура управлінця.

Постреквізити: комунікативна діяльність в публічному управлінні, психологія конфлікту, психологія іміджу.

Під час вивчення навчальної дисципліни здобувачі вищої освіти повинні набути наступні компетентності:

Інтегральна компетентність:

здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у сфері публічного управління та адміністрування та/або у процесі навчання, що передбачає

проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

Загальні компетентності:

ЗК02. Здатність працювати в команді, мотивувати людей та рухатися до спільної мети, бути лідером, діяти соціально відповідально та свідомо.

ЗК05. Здатність приймати обґрунтовані рішення та використовувати сучасні комунікаційні технології.

Спеціальні компетентності:

СК01. Здатність налагоджувати соціальну взаємодію, співробітництво, попереджати та розв'язувати конфлікти.

СК05. Здатність представляти органи публічного управління у відносинах з іншими державними органами та органами місцевого самоврядування, громадськими об'єднаннями, підприємствами, установами і організаціями незалежно від форм власності, громадянами та налагоджувати ефективні комунікації з ними.

Здобувачі вищої освіти повинні продемонструвати такі результати навчання:

РН08. Уміти здійснювати ефективну комунікацію, аргументувати свою позицію, використовувати сучасні інформаційні та комунікаційні технології у сфері публічного управління та адміністрування на засадах соціальної відповідальності, правових та етичних норм.

РН10. Представляти органи публічного управління й інші організації публічної сфери та презентувати для фахівців і широкого загалу результати їх діяльності.

Очікувані результати навчання: у результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен:

знати:

теоретичні основи етики управлінської діяльності, її специфіку і місце в системі науки публічного управління; місію, цінності й основні етичні принципи публічної служби; сутність і специфіку етичної інфраструктури публічної служби; стандарти і норми службової етики в публічній службі України; вимоги до морально-етичного портрету публічного працівника;

вміти:

орієнтуватися в основних підходах і методах етики управлінської діяльності; сприяти формуванню довіри громадськості як основоположного принципу побудови відносин між державою і суспільством; дотримуватися норм і стандартів професійної діяльності публічного управлінця;

володіти навичками:

творчо мислити, бути сумлінним і відповідальним, вирішувати складні проблеми інноваційного характеру й приймати продуктивні рішення у сфері управління з урахуванням етичних вимог професійної діяльності;

застосовувати нормативно-правові акти, керуючись міжнародними стандартами прав людини, що знайшли обґрунтування у етико-правових концепціях видатних мислителів.

2. Структура навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни	
	заочна форма здобуття вищої освіти	
	д/б	
Кількість кредитів ECTS – 3	рік підготовки	
	2	
	Семестр	
Загальна кількість годин – 90	3	
	Лекції	
	2	
	Семінарські	
	4	
	Практичні	
	2	
	Самостійна робота	
	82	
	Вид контролю	
залік		

3. Тематичний план

№ з/п	Назва тем	Нормативний обсяг годин	Всього годин з викладачем	З них:			
				Лекцій	Семінарських занять	Практичних занять	Самостійна робота
1	Професійна етика: сутність, завдання та виклики сьогодення.	30	4	2	2		26
2	Особистість публічного службовця: ціннісно-нормативна модель.	30	2		2		28
3	Культура професійної діяльності та професіонала. імідж	30	2			2	28
Усього годин		90	8	2	4	2	82
Форма підсумкового контролю: <u>залік</u>							

4. Плани семінарських і практичних занять

Заочна форма навчання за кошти державного бюджету

Тема 1. Професійна етика: сутність, завдання, виклики сьогодення (2 год.)

Семінарське заняття – 2 год.

Навчальні питання до семінарського заняття

1. Етика, мораль, право і політика: спільне і відмінне.
2. Інституційна регуляція суспільного життя: теорія «суспільного договору», правові засади взаємодії держави і громадянського суспільства.
3. Професійна етика як історичне і загальнокультурне явище: традиційні основи і модерні виклики.

Завдання для вирішення та обґрунтування правильної відповіді (тести)

Ми розрізняємо мораль і моральність як дві сфери етики. Що, на Вашу думку, слід віднести до сфери моралі:

- а) уявлення людей про сенс життя і щастя;
- б) норми, що регулюють поведінку людей у суспільстві;
- в) вільний вибір особистої лінії поведінки у складній ситуації.
- г) дотримання правил поведінки у громадських місцях.

Свобода волі є:

- а) ілюзією;
- б) основою моральності;
- в) самоствердженням людини-творця;
- г) спробою втечі від самотності.

Оберіть правильну відповідь для характеристики морального зла:

- а) воно не залежить від людської волі і свідомості;
- б) це об'єктивне зло, що відбувається в суспільних процесах за участю людської свідомості і є частиною природно-історичного процесу;
- в) воно суб'єктивне по природі, це зло, яке чиниться за безпосередньою участю внутрішнього світу людини – її свідомості та волі;
- г) це природні стихійні руйнуючі сили;

Що є предметом етики:

- а) мораль;
- б) право;
- в) службовий етикет;

г) світогляд.

Основними категоріями етики є:

- а) добро, зло, благо, щастя;
- б) закон, норма, санкція, соціальна справедливість;
- в) абсолют, субстанція, матерія, дух;
- г) мораль, право, ідеал.

Які з етичних категорій можна вважати центральними, системоутворюючими:

- а) честь і гідність;
- б) совість і відповідальність;
- в) добро і зло;
- г) щастя, сенс життя.

Етика – це:

- а) наука про мораль;
- б) вчення про мудрість;
- в) системне знання про певну область людської практики;
- г) професійні кодекси.

Професійна мораль являється:

- а) прикладанням загальнолюдської моралі до стандартизованого професійного буття та професійної творчості;
- б) мораллю, що відображує відносини між різними професійними спільнотами;
- в) мораллю вузькорпоративного інтересу;
- г) тотожною професійному етикету.

Яка відповідь є невірною? Соціальний інститут моралі відрізняється від інституту права:

- а) відсутністю організаційних форм;
- б) суб'єктивним характером покарання;
- в) державносанкціонованим примусом у випадку порушення норми;
- г) стихійністю народження норми в самій гущині життя.

Виберіть вчинок, який можна оцінити як моральний:

- а) вчинок здійснювався з добрими намірами, але спричинив зло;
- б) вчинок здійснювався з добрими намірами і призвів до блага;
- в) вчинок здійснювався навмання, проте результат його – благо;
- г) вчинок здійснювався під тиском, примусово і призвів до зла.

Додаткові питання та завдання

1. Сформулюйте потребу в унормованості і передбачуваності будь-якого виду соціальної взаємодії.

2. Яким чином законодавство може впливати на формування морально-правового простору країни? Наведіть приклад.
3. Яким викликом суспільства зобов'язана своєю появою професійна етика?
4. У чому полягає основна відмінність норм професійної етики від загальноетичних норм, на Ваш погляд?
5. Що таке гуманізм?

Теми доповідей

1. Плюралізм цінностей і моральний реалізм.
2. Сутність моральних цінностей.
3. Цінність людського життя як проблема етики.
4. Толерантність і недискримінація як вихідні настанови професійної діяльності.
5. Патріотизм і космополітизм як етичні проблеми.

Тема 2. Особистість публічного службовця: ціннісно-нормативна модель (2 год.)

Семінарське заняття – 2 год.

Навчальні питання до семінарського заняття

1. Державна служба як покликання і професія.
2. Добросесність як інтегральна якість особистості публічного службовця.
3. Толерантність як професійно - етична характеристика публічних службовців.

Завдання для вирішення та обґрунтування правильної відповіді (тести)

У чому полягають характерні риси гуманізму як моральної позиції людини:

- а) утвердження цінності людської особи та особистості;
- б) ідея задоволення потреб та інтересів людей як головної мети суспільства;
- в) боротьба проти нетерпимості, неповаги до точки зору і знань інших;
- г) прояв милосердя, всепрощення.

Чи може військова людина не виконувати явно злочинний наказ, тобто зробити власний моральний вибір?

- а) ні, військовослужбовець мусить виконувати будь-який наказ, а вже потім може оскаржити його;
- б) так, якщо це злочинний наказ, він не повинен виконуватися навіть під загрозою суворої відповідальності й суду військового трибуналу;
- в) ні, військова людина мусить виконувати присягу, незважаючи на моральні наслідки; відповідальність несуть командири, що віддали злочинний наказ;
- г) так, на те людина й має свободу волі і власний розсуд, щоб зробити правильний моральний вибір.

Вкажіть, до якого різновиду зла віднести такі вади, як малодушність, лінь, хтивість:

- а) соціальне зло;
- б) агресивність;
- в) моральне зло;
- г) природне зло.

Визначте, яка з наведених етичних категорій звернена перш за все до внутрішнього світу людини, її самооцінки, а не зорієнтована на громадську думку:

- а) справедливість;
- б) совість;
- в) честь;
- г) сором.

Як Ви вважаєте, з точки зору сучасної етики, виховання як процес свідомого, цілеспрямованого впливу на людину є предметом:

- а) професійної педагогічної діяльності;
- б) завданням, що вирішується суспільством в цілому;
- в) є проблемою політики, політичної влади;
- г) є перш за все самовихованням, самоформуванням і саморозвитком індивідуальності людини.

Які з вказаних чинників найбільше вплинули на історичний розвиток етичної думки:

- а) мораль і звичаї конкретної історичної доби;
- б) панівний стиль наукового мислення;
- в) особливості теоретичних підходів вчених-етиків;
- г) науково-технічний прогрес.

Принцип гендерної рівності – це:

- а) заборони поширення і торгівлі продукції порнографічного змісту;
- б) політика лобіювання інтересів ліберальних сил;
- в) основна вимога службового етикету;
- г) принцип рівноправ'я перед законом і в соціальній сфері жінок і чоловіків.

Добро у моральній свідомості – це:

- а) благо, що сприяє процвітанню реального, чуттєво-конкретного людського роду та індивідів, які утворюють його;
- б) те, що спрямовує людину до Бога, що веде її до роз'єднання з матеріальним чуттєвим світом, до злиття з духовним Абсолютом;
- в) те, що є добром для усіх, для людства загалом і кожного індивіда окремо, це регулятивна ідея, “показчиком” напрямку руху;

г) вищі цінності, що в моралі конкретних культур виступають самоцінними, є орієнтирами, які об'єднують людей як одне з одним, так і з універсумом як цілим.

Культура мовлення – це:

- а) вміння використовувати іншомовні слова;
- б) рівень розвитку мовленнєвого апарату;
- в) організація мовних засобів, які дозволяють вирішувати комунікативні задачі;
- г) вміння переконати співбесідника, нав'язати йому власну думку.

В чому, з позиції етики, полягає сенс доброго вчинку:

- а) в тому, що співвідноситься з законами Бога;
- б) в тому, що є корисним для великого загалу людей;
- в) в тому, що співвідноситься з моральним законом;
- г) в тому, що сприяє досягненню ідеалу.

Додаткові питання та завдання

1. Як на Вашу думку, які обставини впливають на людину при виборі майбутньої професії?
2. Сформулюйте критерії професійної придатності до професійної діяльності публічного службовця.
3. Хто такий «професіонал»? Чи будь-який професіонал може бути вчителем?
4. Чи відрізняються принципи та цінності професійної етики публічного службовця і загальнолюдської моралі?
5. Розкрийте суть етичної проблеми: свобода людини у «відкритому» суспільстві:
 - а) свобода як право кожної людини за народженням;
 - б) свобода і небезпека нерозуміння її цінності.

Теми доповідей

1. Система цінностей публічних службовців.
2. Толерантність як феномен сучасної професійної культури.
3. Девіантна поведінка: причини та форми вираження.
4. Види і форми дискримінації.
5. Дискримінація і субординація.

Тема 3. Культура професійної діяльності та імідж професіонала (2 год.)

Практичне заняття – 2 год.

Питання та завдання до практичного заняття

1. Етичні кодекси та їх роль у діяльності публічних службовців.
2. Норми ділового етикету як складова культури професійної діяльності.
3. Імідж і репутація професіонала.

Додаткові питання та завдання

1. Які особливості індивідуальної культури, на Ваш погляд, особливо ускладнюють взаємодію між людьми? Обґрунтуйте власну позицію.
2. Що таке культура мовлення публічного службовця, яке значення має вона у професійній діяльності?
3. Як Ви розумієте поняття «репутація»?
4. Чи повинен публічний службовець у позаробочий час дотримуватись норм ділового етикету?
5. Чому у професійній діяльності існує заборона на формування інтимно-особистісного спілкування?

5. Завдання самостійної роботи

Тема 1. Професійна етика: сутність, завдання, виклики сьогодення

Тестові завдання

Вивчення професійної етики вирішує задачі:

- а) професійного виховання;
- б) адаптації до стандартних робочих ситуацій;
- в) засвоєння професійного етикету;
- г) формування творчої та відповідальної особистості професіонала, здатного на самостійні дії, на вчинок в ситуації, непередбаченій стандартами.

Сучасне розуміння справедливості передбачає:

- а) сподівання на божественну милість та чудо;
- б) практику активної публічної комунікації;
- в) верховенство права над законом;
- г) етику відповідальності.

Виберіть сучасну дефініцію поняття “справедливість”:

- а) “Око за око, зуб за зуб”;
- б) вимірна характеристика людських стосунків, належний порядок буття, згідно якого діяння визначає воздаяння.;
- в) Божий промисел.
- г) рівність.

Що не є ознакою морального прогресу?

- а) зростання впливу моралі на різні сфери суспільного життя: політику, науку, економіку;
- б) зростання гнучкості моральних регулятивів;
- в) вдосконалення моральних норм;
- г) розвиток науки етики.

Функціями етики є:

- а) діалектична;
- б) аналітична;
- в) прогностична;
- г) виховна.

До категорії моралі, яка визначає усвідомлення людиною головного змісту своєї діяльності, життєвих планів, мети і призначення в суспільстві належить:

- а) «щастя»;
- б) «кохання»;
- в) «добро»;
- г) «сенс життя».

Назвіть моральні якості професіонала:

- а) активність;
- б) зацікавленість;
- в) зосередженість;
- г) безтактність.

До принципів професійної етики не відноситься:

- а) особливе розуміння обов'язку і честі;
- б) професійна солідарність;
- в) професійна компетентність;
- г) корпоративність;

Дотримання моральних норм дозволяє досягти:

- а) найбільшу кількість щастя для найбільшої кількості людей
- б) найбільшу кількість щастя для найбільш гідних людей
- в) суспільству найбільшої кількості матеріальних благ
- г) миру і злагоди в суспільстві

Предметом етики є:

- а) поведінка людини на основі вільного вибору
- б) правила ввічливої поведінки
- в) розкриття сутності моралі
- г) мотиви вчинку людини

Завдання для самостійного вивчення

1. Моральна свідомість і моральна практика: проблеми взаємодії та взаємозв'язку.
2. Трудова мораль і професійна етика: співставлення та аналіз понять.
3. Проблеми особистісної самоідентифікації. «Етика автентичності» (Ч.Тейлор).

4. Мораль у системі соціальних цінностей. Плюралізм цінностей і моральний реалізм сучасного суспільства. «Світове дослідження цінностей» (WVS) як прикладна форма дослідження ціннісних змін у суспільному житті.
5. Норма як елемент моральної свідомості. Структура моральних норм та їх зв'язок з нормами права.

Практичні завдання

1. Дайте порівняльну характеристику формам суспільної свідомості та системам регуляції суспільних відносин (мораль, релігія, право, політика).
2. Наведіть приклади солідарної взаємодії моральних і правових норм, а також їх протистояння.
3. Позитивні і негативні аспекти моралі як способу регуляції суспільного життя.
4. Чи вірне твердження: «Те, що відбувається вдома між членами подружжя в їхньому приватному житті, є їхньою особистою справою. Соціальні служби і поліція в це втручатися не повинні»?
5. Чи є расизм виключно справою совісті кожної особи? Обґрунтуйте відповідь.

Теми рефератів

1. Етика, мораль, моральність.
2. Етика, мораль, право і політика.
3. Суспільний договір як етичний і правовий концепт.
4. Сутність і завдання професійної діяльності у сучасному світі.
5. Цінності виживання і цінності самореалізації. Традиціоналізм як проголошення ієрархії усталених цінностей у протиставленні до індивідуалізму.

Тема 2. Особистість публічного службовця: ціннісно-нормативна модель

Тестові завдання

Суб'єктивна сторона честі:

- а) визначається суспільством;
- б) успадковується людиною;
- в) визначається його психологічним складом;
- г) оцінюється людиною особисто.

Основу моральних норм складають:

- а) моральні цінності;
- б) добрі відносини між людьми;
- в) традиції;
- г) науково обґрунтовані теорії.

Формування гідності людини пов'язано з оцінкою:

- а) своїх владних повноважень;
- б) своєї обдарованості;
- в) своєї зовнішності;
- г) своєї цінності.

Моральна значущість людини, оцінюється суспільством двома етичними поняттями:

- а) честь і гідність;
- б) чесність і вірність;
- в) порядність і доброзичливість;
- г) покірність і незалежність.

На відміну від правових, моральні норми носять

- а) частково рекомендує, почасти розпорядчий характер;
- б) тільки розпорядчий характер;
- в) тільки рекомендує характер;
- г) ні до чого не зобов'язуючий характер.

Спільними поняттями для моралі і права є

- а) справедливість і суспільне благо;
- б) свобода волі і совість;
- в) демократія і правопорядок;
- г) щастя і громадянське суспільство.

Першою реакцією на несправедливість є

- а) спір;
- б) помста;
- в) лайлива мова;
- г) прояв агресії.

Принизити гідність людини:

- а) зійти на рівень тваринного;
- б) позбавити честі;
- в) вказати на його аморальність;
- г) позбавити його волі.

Людина виконує норми моралі в силу:

- а) внутрішніх і зовнішніх, санкцій;
- б) тільки внутрішніх санкцій;
- в) тільки зовнішніх санкцій;
- г) тільки обставин.

Слово мораль в перекладі з латинської означає:

- а) характер;

- б) поведінка;
- в) звичка;
- г) вчинок.

Завдання для самостійного вивчення

1. Гідність особи як вихідна основа соціальної взаємодії.
2. Людський фактор у професійній діяльності.
3. Толерантність і недискримінація як вимога і виклик сучасності.
4. Мета реалізації принципу верховенства права у діяльності публічних службовців.
5. Честь і гідність публічного службовця.

Практичні завдання

1. У неформальному спілкуванні серед колег усе частіше лунає твердження про безправність публічних службовців. Водночас при цьому у позаслужбовому спілкуванні Ваш знайомий виголошує: «Публічні службовці мають набагато більше прав, ніж рядові громадяни». Для проведення роз'яснювальної роботи Вам необхідно відповісти на питання: чи має публічний службовець більше прав, ніж громадянин?
2. У діалозі з колегою лунає фраза: «Жінки ніколи не зможуть бути гарними публічними службовцями, тому що вони не наділені емоційною стриманістю й інтелектом, щоб виконувати завдання, які стоять перед спеціалістами цієї професії»? Чим, на Вашу думку, зумовлена така реакція колеги? Обґрунтуйте варіанти поведінки у цій ситуації.
3. Як Ви вважаєте, що є головним для публічного службовця у його професійній діяльності: буква закону чи етичні принципи? Проаналізуйте ситуацію, в якій колега по роботі закликає публічного службовця заради професійної солідарності «обійти» закон.
4. Яка відмінність між гідністю та професійною честю публічного службовця? Біля Вас зібралось товариство, яке критикує роботу працівників публічної служби. Як слід вчинити: втрутитися в дискусію, промовчати чи залишити це коло осіб?
5. Як чинити в тих випадках, коли публічний службовець вимушений обирати між «цивільними» моральним цінностями (наприклад, дружніми чи сімейними зв'язками) та професійним обов'язком? Проаналізуйте ситуацію відповідного морального конфлікту під час виконання службових обов'язків та обґрунтуйте Ваш варіант дії.

Теми рефератів

1. Громадянські чесноти публічного службовця: моральні та професійно-етичні аспекти.
2. Взаємозв'язок професіоналізму та моральності в діяльності публічного службовця.
3. Людська гідність і гендерна рівність.

4. Дискримінація і субординація як різні форми соціального порядку. Дискримінація як альтернативна форма регуляції суспільного життя.
5. Альтруїзм і професійне вигорання як етичні проблеми.

Тема 3. Культура професійної діяльності та імідж професіонала

Тестові завдання

Діловий етикет – це:

- а) результат довгого відбору правил і форм найбільш доцільної поведінки, які б сприяли успіху в ділових відносинах;
- б) правила і форми поведінки доцільні в стосунках між статтями;
- в) правила і форми поведінки у певному суспільстві;
- г) рівність.

Тактовність:

- а) почуття міри у людських взаєминах – це моральна інтуїція вихованої людини, яка підказує їй делікатну лінію поведінки по відношенню до оточуючих;
- б) ввічливість, яка вже стала звичною;
- в) це зовнішня та внутрішня культура особистості;
- г) рівність.

Імідж означає:

- а) картинка;
- б) образ;
- в) уява;
- г) свідомість.

Вчинок, за своїм змістом представляє порушення вимог моральності, називається:

- а) проступком;
- б) гріхом;
- в) злочином;
- г) діянням

Вирішити конфлікт – це означає:

- а) усунути конфліктну ситуацію;
- б) поглибити конфлікт;
- в) вичерпати інцидент;
- г) відстоювати свою точку зору.

Довірче, доброзичливе ставлення фахівця до колег по роботі, іншим людям становить зміст такого принципу професійної етики, як:

- а) принцип оптимізму;

- б) принцип альтруїзму;
- в) принцип гуманізму;
- г) принцип патріотизму.

Визнання цінності, неповторності кожної людської особистості, утвердження в повсякденній діяльності її прав не тільки на життя, здоров'я, але і на честь, гідність, свободу становить зміст такого принципу професійної етики, як:

- а) принцип оптимізму;
- б) принцип альтруїзму;
- в) принцип гуманізму;
- г) принцип патріотизму.

Знайдіть правильне визначення етикету:

- а) ввічливість;
- б) культура поведінки;
- в) сукупність правил поведінки, прийнятих у певному суспільстві;
- г) ярлик, етикетка.

Культура поведінки складається з:

- а) культура побуту;
- б) культура мови;
- в) культура праці;
- г) всі перераховані ознаки.

Які поняття являються стверджувальними поняттями моральної самосвідомості:

- а) добро та зло;
- б) честь та гідність;
- в) щастя та сенс життя;
- г) свобода та необхідність.

Завдання для самостійного вивчення

1. Корпоративна культура і діловий етикет: співвідношення понять.
2. Дрес-код: історія виникнення і мета запровадження.
3. Мережний етикет.
4. Імідж і репутація професіонала.
5. Що таке конфлікт інтересів? У чому полягає етичний зміст даного поняття?

Практичні завдання

1. Які етичні прийоми спілкування та стосунки загалом поєднують колектив і особистість?
2. Чому скромність вважається позитивною, а амбіційність – ні? Адже завдяки останній людина частіше досягає бажаного?

3. Чи може сумлінне виконання службових обов'язків бути моральним вчинком? За яких обставин?
4. Сформулюйте етичну аргументацію реалізації принципу гендерної рівності у можливості як матері, так і батька дитини отримати оплачувану декретну відпустку.
5. Висловіть свою позицію щодо думки про те, що людина не повинна створювати сім'ю і народжувати дітей, доки не зробить кар'єру.

Теми рефератів

1. Довіра громадян як критерій ефективної діяльності публічних службовців.
2. Корпоративна культура публічної служби.
3. Формування іміджу як необхідний елемент професійної культури публічних службовців.
4. Самопрезентація у роботі публічних службовців.
5. Діловий етикет і стиль працівника публічної служби.

6. Індивідуальні завдання (курсіві, дипломні роботи) (не передбачені навчальним планом)

7. Методи навчання

Під час освітнього процесу використовуються методи навчання: *словесні методи* (розповідь-пояснення), *наочні* (ілюстрація), *практичні* (репродуктивні, проблемно-пошукові, інтерактивні (дискусія)).

8. Форми та методи контролю, критерії оцінювання результатів навчання

Форми контролю – усне та письмове опитування. *Контроль самостійної роботи* здійснюється шляхом перевірки виконаних завдань, передбачених програмою.

Методи поточного контролю:

- усне опитування (бліц-опитування, фронтальне опитування);
- тестування;
- поняттєве вправління;
- групові завдання, що передбачають розв'язання або підготовку проблемних ситуацій.

При поточному контролі оцінюються усні виступи, вирішення практичних завдань і тестів, творчі роботи.

За кожне окреме семінарське (практичне) заняття здобувач вищої освіти може отримати оцінку за 5-бальною шкалою (5, 4, 3, 2).

Для визначення ступеня засвоєння навчального матеріалу та подальшого його оцінювання на семінарському / практичному занятті слід врахувати певні рівні знань:

1. Теоретична відповідь

- оцінка «5» високий рівень – здобувач вищої освіти вільно володіє навчальним матеріалом, опрацювавши основну та додаткову літературу,

аргументовано висловлює свої думки, проявляє творчий підхід до виконання індивідуальних та колективних завдань у самостійній роботі;

- оцінка «4» достатній рівень – здобувач вищої освіти володіє певним обсягом навчального матеріалу, здатний його аналізувати, але не має достатніх знань для формулювання висновків, поєднання теоретичних знань із практичними прикладами;

- оцінка «3» задовільний рівень – здобувач вищої освіти володіє навчальним матеріалом поверхово і фрагментарно на репродуктивному рівні або володіє частиною навчального матеріалу;

- оцінка «2» незадовільний рівень – здобувач вищої освіти не володіє навчальним матеріалом, відмовляється відповідати на запитання.

2. Тестування: правильне вирішення тесту оцінюється в 1 бал.

3. Завдання: у письмовій або усній формі вважається вирішеним і оцінюється:

- оцінка «5» високий рівень – повністю правильно вирішено завдання, надано відповіді на всі поставлені в умовах питання;

- оцінка «4» достатній рівень – повністю правильно вирішено завдання, надано відповіді на всі поставлені в умовах питання, але допущено незначні помилки;

- оцінка «3» задовільний рівень – надано відповіді не на всі поставлені в умовах питання чи допущено значні помилки;

- оцінка «2» незадовільний рівень – неправильно вирішено завдання.

4. Реферативне повідомлення в письмовій формі має відповідати наступним вимогам:

- належне оформлення реферативного повідомлення;

- опрацювання теми (наявність достатньої кількості літературних джерел, наявність ґрунтовних висновків);

- теоретична обґрунтованість теми, визначення її актуальності, мети, завдань, чітко розроблений науковий категоріальний апарат;

- грамотна і аргументована презентація реферату.

Кожну оцінку науково-педагогічний працівник має аргументовано мотивувати. Обов'язковому відпрацюванню підлягає оцінка «2».

Самостійна робота здобувача вищої освіти може включати таку діяльність:

- опрацювання лекційного матеріалу і рекомендованої літератури;

- пошук (підбір) і огляд літератури з певної проблеми навчального курсу;

- вивчення матеріалу, розрахованого на самостійне опрацювання;

- підготовка до семінарських і практичних занять;

- тестування під час поточного контролю;

- написання реферату, есе за відповідною проблематикою;

- розробка мультимедійної презентації;

- науково-дослідницька робота, участь у наукових конференціях, турнірах, семінарах і олімпіадах.

Методи підсумкового контролю: усна відповідь або тестування.

При підсумковому контролі застосовується 100-бальна шкала оцінювання, а також національна система (відмінно, добре, задовільно, незадовільно) та система ECTS (A, B, C, D, E, F, FX).

Оцінювання результатів навчання

Накопичення балів з тем за усі види робіт				Підсумковий контроль	Підсумкова кількість балів
max 60%				max 40 %	max 100 %
				Залік	
Тема 1	Тема 2	Тема 3	Самостійна робота	40	100
5	5	5	5		

Шкала оцінювання

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
90-100	відмінно	A	відмінне виконання
85-89	добре	B	вище середнього рівня
75-84		C	загалом хороша робота
66-74	задовільно	D	непогано
60-65		E	виконання відповідає мінімальним критеріям
35-59	незадовільно	Fx	необхідне перескладання
1-34		F	необхідне повторне вивчення курсу

9. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає дисципліна

Програми та силабус навчальної дисципліни, мультимедійна система з можливостями візуальної презентації навчальних матеріалів у вигляді слайдів та аудіо-/відео-, тексти лекції, навчально-методичні матеріали на офіційному вебпорталі НАВС «Дистанційні курси».

10. Перелік контрольних питань для підсумкового контролю з навчальної дисципліни

1. Мораль і право як основні регулятори життєдіяльності суспільства.

2. Свобода людини як етична проблема.
3. Інструментарій професійної етики публічної служби. Етичні кодекси як інструменти професійної етики.
4. Етичний кодекс і Дисциплінарний статут: спільне і відмінне.
5. Міжнародні стандарти у формуванні професійної етики публічної служби.
6. Національні джерела з питань професійної етики публічної служби.
7. Професійні обов'язки публічного службовця: етичний аспект.
8. Питання оновлення нормативно-правових засад професійної етики публічної служби.
9. Суспільний договір як етичний і правовий концепт.
10. Оцінка громадської думки і професійна репутація.
11. «Мужність бути» (П.Тілліх) як виклик сучасності.
12. Людська гідність і права людини.
13. Плюралізм цінностей і моральний реалізм.
14. Сутність і специфіка моральних цінностей. Цінність людського життя як проблема етики.
15. Толерантність і недискримінація як вихідні настанови професійної діяльності.
16. Упередження, стереотип, дискримінація: співставлення та порівняльний аналіз понять.
17. Гендерна рівність як феномен сучасної культури.
18. Людська гідність і гендерна рівність.
19. Расизм і ксенофобія як етична проблема.
20. Проблема дотримання універсальних принципів моралі у суспільствах перехідного типу.
21. Актуальні морально-етичні проблеми сучасного суспільства: сутність, значення, основні підходи до розв'язання.
22. Мораль та інституційна регуляція суспільного життя.
23. Моральний вимір особистості й суспільства.
24. Професійна етика як феномен культури і виклик часу.
25. Етичні принципи: сутність і види.
26. Справедливість як категорія та принцип професійної етики.
27. Совість як контрольно-регулятивний механізм свідомості особи.
28. Характеристика сорому і сумніву як форм виявлення совісті.
29. Характеристика почуттів сорому і провини як форм виявлення совісті.
30. Поняття моральної свободи і необхідності. Свобода дії, свобода вибору, свобода волі.
31. Моральний вибір як етико-світоглядна проблема. Роль морального обов'язку і совісті у здійсненні морального вибору.
32. Страх, сором, совість: співставлення та порівняльний аналіз понять.
33. Обов'язок та відповідальність. Співвідношення службового та морального обов'язку у професійній діяльності.
34. Морально-професійна деформація: сутність та шляхи її подолання.
35. Поняття та сутність корпоративної культури.

36. Принципи та основні завдання корпоративної культури.
37. Функції корпоративної культури.
38. Місце і роль особистого іміджу керівника у формуванні корпоративної культури.
39. Корпоративна культура як засіб громадського контролю за моральною і професійною поведінкою публічних службовців.
40. Корпоративна культура в структурі етичного знання.
41. Поняття «моральна культура», «культура професійної діяльності». Взаємозалежність розвиненої моральної культури і професійних якостей особи.
42. Етикет як історичне явище: історія виникнення та розвитку.
43. Службовий (діловий) етикет: історія виникнення та розвитку.
44. Мережний етикет.
45. Етикет дозвілля.
46. Етика ділового спілкування. Відмінність службового етикету і професійного такту.
47. Культура зовнішнього вигляду.
48. Імідж професіонала.
49. Імідж і репутація.
50. Мистецтво спілкування і проблеми формування позитивного іміджу професіонала.
51. Культура мовлення як елемент професійної культури.
52. Індивідуалізм як загальнокультурна настанова сучасності.
53. Традиція як проголошення ієрархії усталених цінностей у протиставленні індивідуалізму.
54. Етика, етикет, імідж: співставлення та порівняльний аналіз понять.
55. Сутність і різновиди усного та письмового ділового спілкування.
56. Культура взаємовідносин як визначальна складова службового (ділового) етикету.
57. Корпоративна культура і діловий етикет: співвідношення понять.
58. Дрес-код: історія виникнення і мета запровадження.
59. Субординація й авторитаризм.
60. Неформальні стосунки в колективі: «за» і «проти».

11. Рекомендовані джерела інформації

Основна

1. Василевська Т.Е. Етика в публічній службі: підручник. К.: НАДУ, 2018. 256 с.
2. Гринчак А.А. Протидія расизму, ксенофобії та екстремізму: Навчальний посібник. Х., 2018. 248 с.
3. Декларація принципів толерантності: затв. резолюцією 5.61 Генеральної конференції ЮНЕСКО від 16.11.1995 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_503.

4. Декларація про ліквідацію всіх форм нетерпимості та дискримінації на основі релігії або переконань: резолюція 36/55 Генеральної Асамблеї ООН від 25 листоп. 1981 р. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/43860>
5. Загальна декларація прав людини: затв. резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10.12.1948 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015.
6. Загальні правила етичної поведінки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування. *Офіц. вісн. України від 27 верес. 2016 р.* 2016. № 74.
7. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції: ратиф. Законом України від 18.10.2006 р. № 251-V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/251-16>.
8. Кубрак О.В. Етика ділового та повсякденного спілкування. Суми: Університетська книга, 2023. 222 с.
9. Марценюк Т. Гендерна рівність і недискримінація: посібник для експертів і експерток аналітичних центрів. К., 2014. 65 с. URL: <http://povaha.org.ua/wp-content/uploads/2015/01/dp-2014-17.pdf>
10. Міжнародний кодекс поведінки державних посадових осіб: затв. резолюцією 51/59 Генеральної Асамблеї ООН від 12.12.1996 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_788.
11. Петрова Г.М. Принципи і стандарти професійної етики як складової запобігання і протидії корупції. Етичні кодекси як інструменти запобігання та протидії корупції. *Антикорупційний менеджмент: Підручник*. К.: НАВС, 2021. С. 193-205.
12. Про державну службу: Закон України від 22 січ. 2016 р. *Відом. Верхов. Ради України*. 2016. № 4.
13. Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності: Закон України від 13.12.2022 р. № 2834-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2834-20#Text>
14. Професійна та корпоративна етика: навч. посіб. / за ред., В.І. Панченко. К: ВПЦ «Київський університет», 2019. 197 с.
15. Рекомендація No R (2000) 10 Комітету Міністрів державам-членам Ради Європи щодо кодексів поведінки державних службовців (прийнята Комітетом міністрів на 106 сесії 11 травня 2000 року). URL: http://www.dridu.dp.ua/cpk/Lib/7_Zapobigannya%20ta%20protydiya%20proyava%20korup/Legislation/Legislature/Rekomend_poved_DS.pdf.
16. Черушева Г.Б., Пархоменко В.В. Економічна культура та професійна етика: навчальний посібник ; практикум. К.: НАСОА, 2023. 169 с.

Додаткова

17. Арендт Х. Банальність зла. Суд над Айхманом в Єрусалимі. К.: ДУХ І ЛІТЕРА, 2013. 367 с.
18. Бадью А. Демократія та корупція: філософія нерівності. *Бадью А. Століття*. Л.: Вид-во Кальварія; К.: Ніка-Центр, 2014. С. 296-300.
19. Бауман З., Донскіс Л. Моральна сліпота. Втрата чутливості у плинній

- сучасності. К.: ДУХ І ЛІТЕРА, 2014. 280 с.
20. Бесчасний В.М., Кононенко Т.В., Сабельникова Т.М. Етикет і професійна етика поліцейського. К.: ВД «Дакор», 2019. 216 с.
21. Добročесність на державній службі: тематичний огляд політики ОЕСР «Poliscy Brief». URL: <http://www.center.gov.ua/data/upload/publication/main/ua/56/Oktober2008.pdf>.
22. Енаф М. Ціна істини: дар, гроші, філософія. К.: Дух і літера, 2019. 512 с.
23. Маринович М. Як Україні виростити крила: Виступи, доповідя, інтерв'ю (2018-2021 рр.). К.: Дух і Літера, 2021. 272 с.
24. Методичні рекомендації щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, затверджені рішенням НАЗК від 29.09.2017 р. № 839. URL: <https://www.rada.gov.ua/uploads/documents/47334.pdf>.
25. Мулярчук Є.І. Філософія і педагогіка покликання: монографія. К.: Дух і Літера, 2019. 344 с.
26. Національна пам'ять в умовах суспільних перетворень: Монографія К.: Інститут філософії імені Г.С. Сковороди НАН України, 2022. 296 с. URL: <https://drive.google.com/file/d/1nvauPVQccstyH8q8OUgLfOOexYI30aKCb/view>
27. Основні принципи професійної етики поліцейського [Текст]: пам'ятка / В.М. Кравець, Т. А. Кумеда, О. В. Павлишин, Г. М. Петрова та ін.; за наук. ред. М. В. Костицького. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2020. 48 с.
28. Петрова Г. Деонтологічні засади службової діяльності: службовий етикет правоохоронця (поліцейського) [Текст]: пам'ятка / Петрова Г.М. К.: Нац. акад. внутр. справ, 2015. 100 с.
29. Правила етичної поведінки державних службовців (досвід країн Європейського Союзу та США): інформаційна довідка, підготовлена Європейським інформаційно-дослідницьким центром на запит Комітету Верховної Ради України. URL: <https://euinfocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/29069.pdf>.
30. Северино Е. Сутність нігілізму. К.: Темпора, 2020. 688 с.
31. Снайдер Т. Шлях до несвободи: Росія, Європа, Америка / перекл. з англ. Г.Герасим. Л.: Човен, 2020. 392 с.
32. Федорів Т.В. Співвідношення понять «імідж» та «репутація» у державному управлінні. *Вісник НАДУ*. 2011. № 2. URL: <http://academy.gov.ua/ej/ej13/txts/Fedoriv.pdf>
33. Філіппова І. Етикет – це легко. К.: «Видавничий дім «САМ», 2019. 240 с.
34. Фукуяма Ф. Що таке корупція? URL: <https://zbruc.eu/node/52257>
35. Шур М. Як бути досконалим: Правильні відповіді на всі етичні запитання. Х.: Vivat, 2023. 336 с.

Інформаційні ресурси вивчення дисципліни:

1. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>
2. Наукова бібліотека Національного університету «Києво-Могилянська академія». URL: <https://library.ukma.edu.ua/>

3. Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого. URL: <https://nlu.org.ua/>

4. Мультимедійний навчальний посібник «Професійна етика» / Кравець В.М., Петрова Г.М., Кумеда Т.А., Підвисоцький В.В. Свідоцтво № 108152 від 23.09.2021.

URL: https://arm.naiu.kiev.ua/books/profesiina_etyka/info/media_per.html

5. Мультимедійний навчальний практикум «Професійна етика» / Кравець В.М., Носенко О.В., Кондратьєв І.М., Петрова Г.М., Кумеда Т.А., Підвисоцький В.В. Свідоцтво № 119146 від 18.05.2023.

URL: <https://arm.naiu.kiev.ua/books/professional%20ethics/start.html>

Розробники:

Професор кафедри теорії,
історії та філософії права

Віталій КРАВЕЦЬ

Доцент кафедри теорії,
історії та філософії права

Олександр НОСЕНКО

Доцент кафедри теорії,
історії та філософії права

Роман МИХАЙЕНКО